

Source sheet for TGS #19 "Tests and Trials"

- (1) והאלהים נסה את אברהם (בראשית כב א)
- (2) עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה (שם, יב)
- (3) ענין הנסיון אף הוא מוקשה מאוד. הוא מן הקושיות הגדולות ביותר בתורה. התורה הזכירה אותו בשישה מקומות... (מורי"נ ח"ג פכ"ד)
- (4) כשאדם מקיים את רצון הבורא בדברים שהכל חייבים בהם הוא כדאי לכך שיעמידוהו לפני שערים נוספים משערי עבודת האל ושיזכוהו לתוספת שכר (רס"ג, פירוש התורה, בראשית כב א)
- (5) מה שמפורסם אצל האנשים בדבר הנסיון הוא שהאל מנחית פגעים על אדם מבלי שחטא קודם לכן, כדי ששכרו יגדל. זה עיקר שלא הוזכר כלל בלשון גלויה בתורה... העיקר התורתי, שהוא הפך הדעה הזאת, הוא דברו אל אמונה ואין עול... דע שכל נסיון המופיע בתורה מטרנו ומשמעותו רק שידעו האנשים מה ראוי להם לעשות, או מה הם חייבים להאמין... שיעשה מעשה מסויים שאין הכוונה לאותו מעשה כפרט, אלא הכוונה שיהיה דוגמה שיחקו אותה וילכו בעקבותיה... שתדענה האומות... כדי שהאנשים ידעו... כדי שכל הלומד לקח ילמד מכך לקח ויראה... פרשת אברהם בעקידה כוללת שני ענינים גדולים שהם מיסודות התורה... העניין האחד הוא להודיענו את קצה גבול האהבה... עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה, כלומר: "במעשה הזה אשר בגללו יאמר עליך ירא אלהים ידעו כל בני-אדם מה הוא קצה גבול יראת ה'... העניין השני הוא להודיענו שהנביאים מקבלים כאמת את מה שבא אליהם בהתגלות... כך יש להבין את משמעויות הנסיונות, ולא שהאל יתעלה רוצה לבחון איש ולנסותו כדי שידע מה שלא ידע לפני כן... דע זאת אפוא! (מורי"נ ח"ג פכ"ד)
- (6) ענין הנסיון הוא לדעתי... להוציא הדבר מן כחו אל הפועל, להיות לו שכר מעשה טוב לא שכר לב טוב בלבד. ודע, כי השם צדיק יבחן, כשהוא יודע בצדיק שיעשה רצונו וחפץ להצדיקו יצוה אותו בנסיון ולא יבחן את הרשעים אשר לא ישמעו. והנה כל הנסיונות שבתורה לטובת המנוסה (רמב"ן עה"ת, בראשית כב א)
- (7) "והאלהים נסה את אברהם," להוציא את ציותו מן הכוח אל הפועל כדי שיהיה [ציותו של אברהם] סיבה לאושרו (כוזרי מאמר ה, סימן כ)
- (8) וזהו אצלי ענין הנסיון הנזכר בתורה... שהפעולות יקנו תכונה ומדה בנפש... ולזה יתאמת שהמנוסה בפועל רשום... כשיעמוד בנסיונו – הנה כבר קנה שלמות על שלמותו (אור השם, מאמר ב כלל ב פ"ד)
- (9) בעת ההיא שלח מרדך בלאדן בן בלאדן מלך בבל ספרים ומנחה אל חזקיהו וישמע כי חלה ויחזק. וישמח עליהם חזקיהו ויראם את בית נכתה את הכסף ואת הזהב ואת הבשמים ואת השמן הטוב ואת כל בית כליו ואת כל אשר נמצא באצרתיו לא היה דבר אשר לא הראם חזקיהו בביתו ובכל ממשלתו. ויבא ישעיהו הנביא אל המלך חזקיהו ויאמר אליו מה אמרו

האנשים האלה ומאין יבאו אליך ויאמר חזקיהו מארץ רחוקה באו אלי מבבל. ויאמר מה ראו בביתך ויאמר חזקיהו את כל אשר בביתי ראו לא היה דבר אשר לא הראיתים באוצרתי. ויאמר ישעיהו אל חזקיהו שמע דבר יי צבאות. הנה ימים באים ונשא כל אשר בביתך ואשר אצרו אבתיך עד היום הזה בבל לא יותר דבר אמר יי. ומבניך אשר יצאו ממך אשר תוליד יקחו והיו סריסים בהיכל מלך בבל. ויאמר חזקיהו אל ישעיהו טוב דבר יי אשר דברת ויאמר כי יהיה שלום ואמת בימי (ישעיה פרק לט)

10) וכן במליצי שרי בבל המשלחים עליו לדרש המופת אשר היה בארץ עזבו האלהים לנסותו לדעת כל בלבבו (דה"ב ב לב לא)

11) היוצר הזה אינו בודק קנקנים מרועעים שאינו מספיק לקוש עליהם אחת עד שהוא שוברם. ובמי הוא בודק? בקנקנים יפים. שאפי' מקיש עליהם כמה פעמים אינם נשברים, כך אין הקב"ה מנסה את הרשעים אלא את הצדיקים, שנאמר "ה' צדיק יבחן" (בראשית רבה לב ג)

12) וכל כך למה? כדי שכשיבוא אברהם אבינו ליטול שכרו שיהיו המלאכים אומרים... שוה אברהם אבינו ליטול שכרו, שנאמר: 'לך אכול בשמחה לחמך ושתה בלב טוב יינך [כי כבר רצה האלהים את מעשיך]' (אבות דרבי נתן פל"ג)

13) וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים לְהִתְנַצֵּב עַל יֵי וַיָּבֹאוּ גַם הַשָּׁטָן, בְּתוֹכָם. וַיֹּאמֶר יֵי אֶל הַשָּׁטָן, מֵאֵין תָּבֵא; וַיַּעַן הַשָּׁטָן אֶת יֵי וַיֹּאמֶר מְשׁוּט בְּאָרֶץ וַיְמַהֲרֵלָךְ בָּהּ. וַיֹּאמֶר יֵי אֶל הַשָּׁטָן הַשְׁמֵת לְבָדְךָ עַל עַבְדֵי אֵיּוֹב כִּי אֵין כְּמַהוּ בְּאָרֶץ אִישׁ תָּם וַיִּשֶׁר יָרָא אֱלֹהִים וְסָר מֵרַע. וַיַּעַן הַשָּׁטָן אֶת יֵי וַיֹּאמֶר הַחֲנָם יָרָא אֵיּוֹב אֱלֹהִים (איוב פ"א)

14) והמלאכים אמרו, תן לנו רשות לנסותו, ונדע שמן הדין יש להשפיע טובה לזה מלזה, והלוא זה כזה. ולאחר שניסהו הקי' בעבור רצון המלאכים... כבר ראה המלאך שעמד בנסיון ואמר לו כי עתה ידעתי, אבל קודם לכן לא ידע (פירוש התורה לר' יהודה החסיד, בראשית כב א)

15) והאלהים נסה את אברהם: אין הנסיון אלא בשביל המלאכים המקטרגים... לכן כתיב אח"כ בדברי המלאך, עתה ידעתי – עתה, ולא מקודם (פענח רזא, שם)

16) עתה ידעתי: מעתה יש לי מה להשיב לשטן (רש"י עה"ת, בראשית כב יב)

17) כי אתה ידעת לבדך את לבב כל בני האדם (מ"א ח לט)

18) דאפילו מחשבה שבלב כל אדם יודעים (תוסי' שבת דף יב ע"ב בד"ה שאין)

19) לא ידעי בהאי עלמא אלא מה דאתמסר להו למנדע (זהר ח"א קא ע"ב, מובא בבהגר"א או"ח סימן קא)

20) ללמדך שהכל במשפט שנושאים ונותנים בדין והקב"ה נושא ונותן עמהן... שמשנגמר הדין הקב"ה נכנס למקום שאין להם רשות ליכנס וחותרם את הדין... והוא יודע דעת כל בריותיו ואין מי שישב על דבריו (תנחומא שמות יח)

- 21) באותה שעה אמר אברהם לפני הקב"ה: 'רבון העולמים! אדם מנסה לחבירו שאינו יודע מה בלבו, אבל אתה שאתה יודע מה הלבבות והכליות יועצות אתה צריך לעשות בי כן?' . . . מיד פתח הקב"ה את הרקיע ואת הערפל: 'ויאמר בי נשבעתי נאם יי'. (תנחומא וירא כג)
- 22) עשרה נסיונות נסו אבותינו את המקום ברוך הוא במדבר (משנה אבות ה, ד)
- 23) עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו עליו השלום ועמד בכולם (משנה אבות ה, ג)
- 24) עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכולם, וצפוי היה לפניו שעתידין בניו לנסות להקב"ה עשרה נסיונות והקדים הרפואה למכתם ונסהו בעשר נסיונות (פרקי דרבי אליעזר פכ"ו)
- 25) נביא שנודעה נבואתו והואמנו דבריו פעם אחר פעם, או שהעיד לו נביא, והיה הולך בדרכי הנבואה אסור לחשב אחריו ולהרהר בנבואתו שמא אינה אמת. ואסור לנסותו יותר מדאי, ולא נהיה הולכים ומנסיים לעולם, שנאמר "לא תנסו את ה' אלוהיכם כאשר ניסיתם במסה" (דברים ו, טז), שאמרו "היש ה' בקרבנו" (שמות יז, ז). אלא מאחר שנודע שזה נביא, יאמינו ויידעו כי ה' בקרבם ולא יהרהרו ולא יחשבו אחריו, כענין שנאמר "וידעו כי נביא היה בתוכם" (הלכות יסודי התורה פ"י הי"ב)
- 26) שהקיש הקב"ה על הקנקן ומצאן קנקנין של מימי רגלים... חזקיהו... אבל יחזקאל ... ויאמר ה' אלהים אתה ידעת (בראשית רבה יט, יא)
- 27) וטוב לחקור מה מן הצרות בא כבחינה בדרך של מבחן וניסיון, או בדרך של עונש על חטא קודם, או בדרך של פיצוי בעולם הזה או פיצוי בעולם הבא, או בשל חטאי האבות; ומה מן הטובות בא בגלל מעשה טוב קודם או בגלל זכות אבות או לבחינה וניסיון... קרוב לוודאי שבחקירה תתבררנה רוב הסיבות לצדיק ורע לו ורשע וטוב לו (כוזרי מאמר ה, כא)